

JOSEPH E. STIGLITZ

Eşitsizlik ve Amerikalı çocuk

Eşitsizliğin ekonomilerimizi, politikalarımızı ve toplumlarımızı uğrattığı zararın içinde, çocuklara verilen hasar özellikle endişe konusu. Yoksul yetişkinler kendi hayatlarında ne derece sorumluluk alırsa alsın, çocukların içinde olduğu şartlar onlara hiçbir seçim şansı bırakmadan dayatılıyor.

Joseph E. Stiglitz Columbia Üniversitesi'nde profesör ve Nobel Ekonomi ödülü sahibidir. Bruce Greenwald ile beraber kaleme aldığı en son kitabı, Öğrenen Bir Toplum Yaratma: Büyümeye, Gelişmeye ve Sosyal İlerlemeye Yeni Bir Yaklaşım (Creating a Learning Society: A New Approach to Growth, Development, and Social Progres) ismini taşımaktadır.

Çocukların özel bir grup olduğu uzun zamandır kabul ediliyor. Çocuklar içine doğdukları kapsamlı koşullar bir yana, ebeveynlerini de seçemez. Kendilerini koruma ve kendilerine bakma konusunda yetişkinlerle aynı yeteneklere de sahip değiller. İşte bu nedenle Birleşmiş Milletler 1924 yılında Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi'ni onayladı ve uluslararası topluluk da 1989 yılında Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni kabul etti.

Ne yazık ki, ABD kendi yükümlülüklerinin arkasında durmuyor. Aslında, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni onaylamadı bile. ABD fırsatlar ülkesi olarak sahip olduğu değerli imajıyla, çocukların adil ve aydınlık muamele görmesinde ilham verici bir örnek olmalı. Fakat bunun yerine, çocuk hakları konusunda uluslararası arenadaki küresel miskinliğe katkıda bulunan bir başarısızlık ışığı oluyor.

RAKAMLARLA AMERİKA'DA ÇOCUK YOKSULLUĞU

Amerika'da geçirilen ortalama bir çocukluk dünyanın en kötüsü olmasa da, ülkedeki refahla ülke çocuklarının durumu arasındaki dengesizliğin başka bir benzeri yok. Amerika nüfusunun yaklaşık %14,5'u yoksul ama çocukların %19,9'unu oluşturan yaklaşık 15 milyon kişi sefalet içinde yaşıyor. Gelişmiş ülkeler arasında, sadece Romanya'da çocuk yoksulluğu oranları daha yüksek. ABD'deki oran Birleşik Krallıktakinden üçte iki oranında yüksek ve Kuzey ülkelerindeki oranın dört katı. Bazı gruplarda, bu durum daha da kötü, siyahi çocukların %38'den fazlası ve İspanyol çocukların %30'u yoksul.

Bunun nedeni Amerikalıların kendi çocuklarını umursamaması değil. Bunun nedeni, Amerika'nın onlarca yıldır kendi ekonomisini son derece eşitsiz hale getirerek, toplumun en kırılgan kesimlerini giderek daha geride bırakan bir siyasi gündem benimsemiş olması. Zenginliğin giderek bir noktada toplanması ve bunun üzerinden alınan vergilerin önemli oranda azalmasıyla beraber eğitim ile çocukların korunması gibi kamu menfaati için yapılan yatırımlara harcanacak paranın azalması.

Bunun sonucunda, Amerikalı çocukların durumu daha kötüye gitti. Onların akıbeti, eşitsizliğin (ekonomistlerce ve Uluslararası Para Fonu gibi kurumlarca nihayet kabul edildiği gibi) sadece ekonomik büyümeyi ve istikrarı tehlikeye atmakla kalmayıp, aynı zamanda adil bir toplumun nasıl olması gerektiğiyle ilgili en aziz kavramların çoğunu nasıl ihlal ettiğini gösteren elim bir örnek.

Gelirdeki eşitsizlikle nüfusun diğer kesimlerine kıyasla çocukların omuzlarına daha fazla yük bindiren sağlık, eğitime erişim ve çevresel zararlara maruz kalma gibi konulardaki eşitsizlik arasında bağlantı var. Aslında, Amerika'daki her beş yoksul çocuktan yaklaşık bir tanesine astım teşhisi konmuş olup, bu oran yoksul olmayan çocuklardan %60 daha fazla. Öğrenme güçlükleri yılda 35 bin dolardan az kazanılan hanelerdeki çocuklarda yılda 100 bin dolardan fazla kazanılan hanelere göre yaklaşık iki kat daha çok görülmekte. Ve ABD Meclisi'nin bazı üyeleri yaklaşık 23 milyon Amerikalı ailenin bel bağladığı gıda pullarını kaldırmak isteyerek en yoksul çocukları açlıkla tehdit etmekte.

Sonuçlardaki bu eşitsizlikler fırsatlardaki eşit-

Çocukların yeterli beslenemediği, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamadığı ve çevresel tehlikelere daha çok maruz kaldığı ülkelerde **yoksul aile çocuklarının hayattan beklentilerinin zengin aile çocuklarından çok farklı olması** kaçınılmaz.

sizliklerle yakından ilişkili. Çocukların yeterli beslenemediği, sağlık ve eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamadığı ve çevresel tehlikelere daha çok maruz kaldığı ülkelerde yoksul aile çocuklarının hayattan beklentilerinin zengin aile çocuklarından çok farklı olması kaçınılmaz. Ve Amerikalı bir çocuğun yaşam boyu beklentileri ebeveyninin gelirine ve eğitimine diğer gelişmiş ülkelerdekinden daha fazla bağlı olduğundan, ABD bugün gelişmiş ülkeler arasında fırsat eşitliğinin en az olduğu ülke. Örneğin, Amerika'nın en elit üniversitelerinde öğrencilerin sadece %9'u nüfusun alt yarısından, %74'ü ise üst çeyrekten geliyor.

ÇOCUKLARA VERİLEN HASAR ENDİŞE KONUSU

Toplumların çoğunda gençlerin kendi potansiyellerine uygun yaşayabilmesini sağlamanın ahlaki bir zorunluluk olduğu kabul ediliyor. Bazı ülkelerde eğitimde fırsat eşitliği için anayasal zorunluluk bile var. Ama Amerika'da, zengin öğrencilerin eğitimine harcanan para yoksulların eğitimine harcanandan fazla. Bunun sonucunda, yetenekten yoksun olan bazı gençler dikkatlerini işlevsiz faaliyetlere verirken, ABD en değerli kaynaklarının bir kısmını israf ediyor. Amerika'nın California gibi eyaletlerinde hapishanelere yapılan masraflar yükseköğretime yapılana eşit, hatta bazen bundan fazla...

Çok küçük yaşta başlatılması tavsiye edilen okul öncesi eğitim dâhil telafi edici tedbirler alınmazsa, fırsat eşitsizliği çocuklar beş yaşına geldiğinde hayat boyu sürecek adaletsiz sonuçlara dönüşür. Bu da politik tedbiri teşvik etmeli.

Aslında, eşitsizliğin zararlı etkileri geniş kapsamlı olmalarına ve ekonomilerimize ve toplumlarımıza muazzam maliyetler getirmelerine rağmen, büyük oranda kaçınılabilir nitelikte. Bazı ülkelerde gözlemlenen aşırı eşitsizlik ekonomik kuvvetlerin ve yasaların değiştirilemez sonucu değil. Bu yıkıcı eğilimler, örneğin daha güçlü sosyal güvenlik ağları, kademeli vergilendirme ve (özellikle finans sektöründe) daha iyi yönetmelikler gibi doğru politikalarla ters çevrilebilir.

Bu tür reformların gerektirdiği siyasi iradeyi oluşturmak için, politika yapıcıların ataletini ve eylemsizliğini eşitsizliğin acımasız gerçekleriyle ve çocuklarımızın üzerindeki tahrip edici etkileriyle yüzleştirmeliyiz. Çocukluktaki yoksunluğu azaltarak, fırsat eşitliğini artırarak kendi açık değerlerimizi yansıtan daha adil ve refah bir geleceğin temelini atmayı başarabiliriz. Öyleyse ne duruyoruz?

Eşitsizliğin ekonomilerimizi, politikalarımızı ve toplumlarımızı uğrattığı zararın içinde, çocuklara verilen hasar özellikle endişe konusu. Yoksul yetişkinler kendi hayatlarında ne derece sorumluluk alırsa alsın (yeterince çok çalışmış, çok tasarruf etmiş veya iyi kararlar vermiş olmayabilirler) çocukların içinde olduğu şartlar onlara hiçbir seçim şansı bırakmadan dayatılmakta. Çocukların haklarla sağlanacak korumaya belki de herkesten çok ihtiyacı var ve ABD bunun ne anlama geldiği konusunda dünyaya olağanüstü bir örnek sunmalı.

Telif Hakkı: *Project Syndicate, 2014.*
www.project-syndicate.org